

Scientific journal

PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION

Has been issued since 2013.

Науковий журнал

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА

Видається з 2013.

ISSN 2413-158X (online)

ISSN 2413-1571 (print)

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Гарань Н.С. Тьюторський супровід студентів з особливими потребами у закладі вищої освіти. Фізико-математична освіта. 2019. Випуск 2(20). Ч. 2. С. 76-81.

Garan N. Tutorial support of students with special needs at institutions of higher education. Physical and Mathematical Education. 2019. Issue 2(20). P. 2. P. 76-81.

DOI: 10.31110/2413-1571-2019-020-2-027

УДК 378.091.12:005.963.2-051:378-056.2/.3

Н.С. Гарань

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

garan_nat@i.ua

ORCID 0000-0002-7617-8636

ТЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано поняття «тьютор», «тьюторський супровід». Здійснено аналіз сучасних досліджень щодо визначення сутності тьюторської діяльності. Автором визначено, що під тьюторським супроводом розуміють – педагогічну діяльність щодо індивідуалізації освіти, спрямовану на виявлення та розвиток освітніх інтересів і мотивів студента, пошук освітніх ресурсів для створення індивідуальної освітньої програми. Зауважено, що пріоритетним напрямом реформування системи освіти України є організація навчання та виховання студентів з особливими потребами в загальноосвітніх установах спільно з іншими, тобто інтегрована освіта. Зроблено висновок про те, що вдала реалізація запланованого державою курсу змін повною мірою залежить від можливості системи освіти реформуватися в напрямках відкритості освітнього простору.

Формулювання проблеми. На підставі аналізу теоретичного матеріалу дослідити проблему тьюторського супроводу студентів з особливими потребами у закладі вищої освіти.

Матеріали і методи. Задля реалізації визначеної мети при підготовці статті використані методи вивчення науково-педагогічної літератури та теоретичного аналізу інформації.

Результати. Підсумовуючи проведене дослідження можна зауважити на тому, що тьюторський супровід сприяє отриманню якісної освіти студентів із особливими потребами, які навчаються за загальним планом або за індивідуальною освітньою програмою. За участю тьютора ця програма будується, відповідно до освітніх можливостей, індивідуальних особливостей, станом соматичного та нервово-психічного здоров'я студента, з обов'язковим урахуванням реальних можливостей освітнього середовища закладу вищої освіти. З огляду на те, що тьютори опікуються проблемами людей з інвалідністю, вони повинні бути доброзичливими, співчутливими, обізнаними з особливостями функціональних обмежень студентів різних нозологій, мають пройти спеціальну соціально-психологічну підготовку. Задля успішної організації роботи тьюторів у закладі вищої освіти необхідно об'єднати зусилля факультетів, кафедр, відділів із освітньої та виховної роботи, а також студентської волонтерської служби.

Висновки. У процесі проведеного дослідження констатовано, що важливим показником ефективності навчання студентів із особливими потребами в закладі вищої освіти за індивідуальною освітньою програмою з тьюторським супроводом є ефективна соціальна взаємодія усіх структурних підрозділів і студентів, що виражатиметься в їх спільній участі в різноманітних заходах, а також у взаєморозумінні та толерантному ставленні один до одного.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: тьютор, тьюторський супровід, тьюторська діяльність, тьюторство, студент, заклад вищої освіти.

ВСТУП

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів державної політики України у сфері освіти є впровадження програми з реалізації прав людей із обмеженими можливостями в отриманні освіти, відповідно до їх потреб, фізичних і психічних здібностей із метою їх активної інтеграції в суспільство та соціальної адаптації. Інтеграція людей із обмеженими можливостями до освітніх закладів України – це глобальний процес, в основу якого покладено реальну готовність держави та суспільства переорієнтувати існуючу систему відношення до таких людей задля реалізації задекларованих прав і свобод. Виходячи з цього, ключовим рушієм, що забезпечує рівний доступ до освіти з урахуванням особливих потреб, можна визначити інклюзивну освіту. Вищеокреслене зумовлює актуальність тьюторства, адже саме тьюторські технології спрямовані на задоволення освітніх потреб кожної особистості.

Аналіз актуальних досліджень. Поняття тьюторського супроводу тісно пов'язане з такими поняттями, як тьюторство, інклюзивна освіта, тьюторінг, які в різний час досліджували науковці (Іващенко М. 2011), (Літовка О. 2013),

(Сторожук Н. 2013), (Жижко О. 2014), (Семеновська Л. 2014), (Гарань Н. 2016), (Подпльота С. 2017), (Борохвіна Т. 2018), (Тараджук Д. 2018), (Чорна В., Яковенко І. 2018) та ін. Аналіз наукових досліджень дозволив зробити висновок, що попри значний внесок науковців у розв'язання порушеної проблеми у педагогічній теорії питання тьюторського супроводу студентів з особливими потребами у закладі вищої освіти залишається недостатньо розробленою.

Таким чином, **метою статті** є висвітлення проблеми тьюторського супроводу студентів з особливими потребами у закладі вищої освіти; визначення сутності та функціонального змісту тьюторської діяльності.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Питання тьюторства, інклюзивної освіти, основні функції фахівця, який здійснює тьюторський супровід освітньої діяльності розглядалися в науково-педагогічних роботах багатьох українських дослідників. Так, дисертацію Іващенко М. присвячено вивченню проблеми формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора. Визначено сутність та структуру готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора, яку розглянуто як сукупність мотиваційно-ціннісного, теоретичного, практичного й особистісно-рефлексивного компонентів. Розроблено технологію формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора в дистанційному навчанні, експериментально доведено її ефективність (Іващенко, 2011).

У статті Подпльота С. представлено історичний аналіз виникнення та розвитку тьюторства як традиційного елементу британської системи освіти, показані основні принципи тьюторської діяльності, історична та освітня значущість тьюторства (Подпльота, 2017: 65–69). Досвід інклюзивної освіти в Україні висвітлено в науковій публікації Гарань Н., Стрюкової Ю. (Гарань, Стрюкова, 2016: 18–22). Авторами Сторожук Н., Сальніковою О., Ряба Л. зроблено структурно-функціональний аналіз діяльності тьютора в системі організації та супроводу навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі (Сторожук, Сальнікова, Ряба, 2013: 238–245). Методичні аспекти реалізації тьюторського супроводу вивчення педагогічних дисциплін розглянуто в статті Семеновської Л. (Семеновська, 2014: 121–133). Літовка О. вивчено значення й основні положення тьюторства як педагогічної позиції, що пов'язана зі спеціальним чином організованою системою освіти (Літовка, 2013: 202–208).

У публікації Тараджук Д. висвітлено актуальні проблеми формування професійної підготовки майбутніх вихователів до тьюторської діяльності в інклюзивному освітньому просторі (Тараджук, 2018: 87–89). Досвід упровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовці тьюторів для роботи з дорослими в Мексиці та Венесуелі досліджено Жижко О. (Жижко, 2014: 3–10). Авторами Чорна В., Яковенко І. уточнено поняття «тьютор», воно визначається як наставник, провідник і вчитель основних базових потреб дитини (Чорна, Яковенко, 2018: 142–152).

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

методи вивчення науково-педагогічної літератури та теоретичного аналізу інформації: аналіз педагогічної літератури – з метою визначення стану розробленості проблеми тьюторського супроводу студентів з особливими потребами у закладах вищої освіти, а також для порівняння та зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, визначення поняттєво-категоріального апарату, наукового обґрунтування теоретичних положень дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ставлення українського суспільства до дітей і молоді з обмеженими можливостями сьогодні помітно змінилося, мало хто заперечує, що освіта має бути доступною для всіх без винятку. Ключова ж проблема полягає у тому, щоб зробити так, аби кожний учень і студент отримував багатий соціальний досвід і міг повною мірою реалізовувати освітні потреби, ніяким чином не впливаючи на зниження загального освітнього рівня інших. Виходячи з цього, пріоритетним напрямом реформування системи освіти постає організація їх навчання та виховання в загальноосвітніх установах спільно з іншими, тобто інтегрована освіта, а саме інклюзивна форма.

У документах ЮНЕСКО інклюзивне навчання визначено як «процес звернення та відповіді на різноманітні потреби учнів через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади, та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі». Саме завдяки інклюзії передбачається активне залучення всіх членів соціуму до рівноправної участі в суспільному й академічному житті. Система навчання передбачатиме створення такого освітнього середовища, яке б задовольняло потреби людей з особливими потребами, з проблемами фізичного чи психічного розвитку тощо.

Інклюзивна освіта в закладі вищої освіти, спрямована на розвиток кожного студента, з урахуванням різних потреб у навчанні, з більш гнучкими підходами до навчання та викладання, що дозволить задовольнити різні освітні потреби. Базис інклюзивної освіти складає ідея толерантності, котра виключає будь-яку дискримінацію, забезпечуючи помірковане ставлення до всіх, створюючи необхідні умови для студентів з особливими освітніми потребами. Це передбачає не лише наявність необхідного рівня технічного оснащення освітніх установ, а й підготовку тьюторів-педагогів.

Важливим компонентом успішної реалізації інклюзивного навчання виступає тьюторська служба. Адже в межах професійної діяльності цієї служби і проводитиметься специфічна робота – тьюторський супровід освітньої діяльності, що не тотожна ані роботі педагога в традиційному розумінні, ані роботі психолога. Нагальна необхідність появи тьюторської служби та тьюторського супроводу, пов'язана з наданням різноманітних освітніх послуг закладом освіти, котрий прагне відповідати соціокультурним викликам часу.

Під тьюторським супроводом розуміють – педагогічну діяльність щодо індивідуалізації освіти, спрямовану на виявлення та розвиток освітніх інтересів і мотивів, пошук освітніх ресурсів для створення індивідуальної освітньої програми. Пропонуючи тьюторанту допомогу та підтримку у виборі траєкторії розвитку, індивідуального освітнього шляху, тьютор не нав'язує йому свою думку, а допомагає самостійно визначити орієнтири (Тараджук, 2018: 88).

Діяльність тьютора у закладі вищої освіти полягає в наданні реальної допомоги студенту в створенні власної освітньої програми з урахуванням стану здоров'я та наявних можливостей навчального закладу. Значний час, що

виділяється на самостійну роботу студентів, збільшує значущість роботи тьютора, саме він допомагає у складанні індивідуальної освітньої програми студента, а також у розробці індивідуальних дослідних проектів. У разі відсутності подібної підтримки весь спектр можливостей відкритого освітнього простору навчального закладу, а також єдиного сучасного освітнього простору, може виявитися неосвоєним ресурсом. Тьютор супроводжує та максимально розширює освітній потенціал простору традиційної освіти, актуалізує освітні потреби студентів, працює з ними, обговорює їх, та допомагає їх задовольняти.

Важливим, на нашу думку, є твердження Тараджук Д. про те, що «викладач, який використовує у своїй педагогічній діяльності тьюторські технології, повинен розробити ще й спеціальне ресурсне забезпечення», що передбачає:

- *нормативно-організаційний супровід* – навчально-методична документація, що регламентує діяльність тьютора в конкретно визначений період (робочий навчальний план, програма педагогічної діяльності тощо);

- *інструктивно-методичний супровід* – пояснювально-інструкційна документація, що забезпечує ефективне включення студентів у навчальний процес із тьютором на всіх етапах педагогічного процесу: інструкції та методичні рекомендації (форум, чат, тьюторіал тощо), методичні матеріали щодо виконання різних видів навчальної і самоосвітньої діяльності (тестування, написання есе, проектна робота тощо);

- *дидактичний супровід* – друковані, електронні та програмні ресурси, передбачені для використання безпосередньо під час навчання» (Тараджук, 2018: 88).

Тьюторський супровід представляє собою індивідуальну форму підтримки навчання студентів з особливим потребами. Слово «tutor» перекладається як репетитор, піклувальник, домашній учитель, опікун. Функції тьюторів визначаються в залежності від форми необхідної індивідуальної підтримки студента, нозології та групи інвалідності. Основні функції тьюторів представлено на рисунку 1.

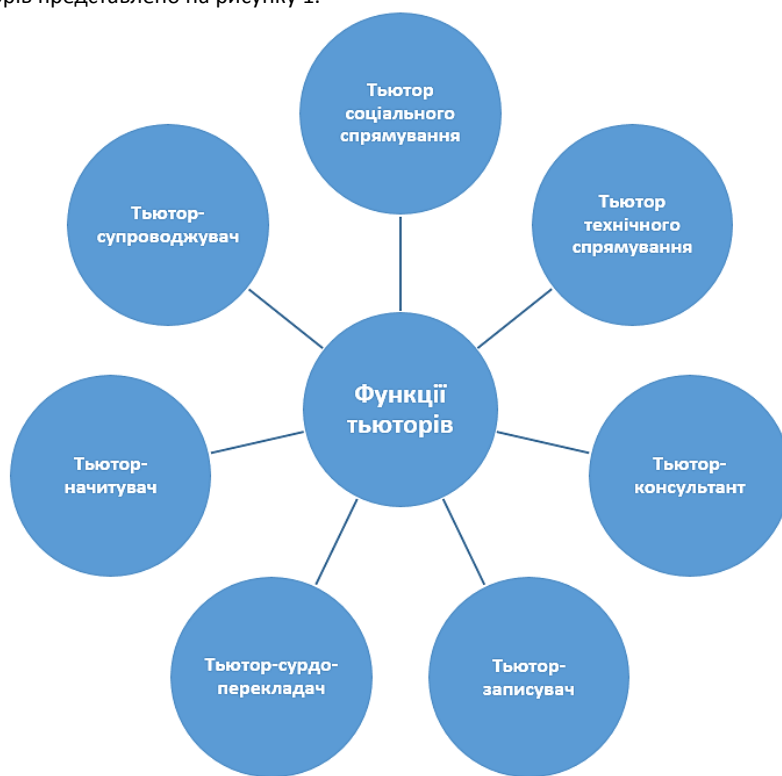

Рис. 1. Основні функції тьюторів

У межах нашого дослідження більш докладно розглянемо основні функції тьюторів-консультантів. Практично всім студентам з інвалідністю потрібна консультативна допомога різного типу. Тьютори-консультанти допомагають студентам орієнтуватися в просторі університету, вирішувати питання з адміністрацією, взаємодіяти з викладачами, конспектувати лекції, виконувати практичні завдання, готуватись до семінарів.

Тьютор-консультант для студентів-першокурсників з ураженнями зору чи візочників організовує увідний інструктаж з орієнтування в архітектурному середовищі закладу вищої освіти. Найчастіше впродовж одного-двох тижнів перед початком навчального року тьютор-консультант забезпечує адаптацію студентів до архітектурного середовища закладу, визначає наявні бар'єри, що можуть зашкодити їх навчанню, зібрану інформацію, зауваження та побажання передає фахівцям із управління соціальною адаптацією та реабілітацією, які відповідають за безбар'єрність освітнього середовища.

На рисунку 2 представлено функції тьюторів за видами консультування.

Першими нами визначено консультантів-координаторів. Необхідно зауважити, що саме на них припадає основне навантаження з питань навчання студентів з особливими потребами. Консультант-координатор, здійснює оперативний зв'язок між студентом і службами закладу освіти, допомагає у вирішенні виникаючих проблеми. Дуже часто на посаду координатора призначається студент-старшокурсник, який має гарні комунікативні й організаційні здібності.

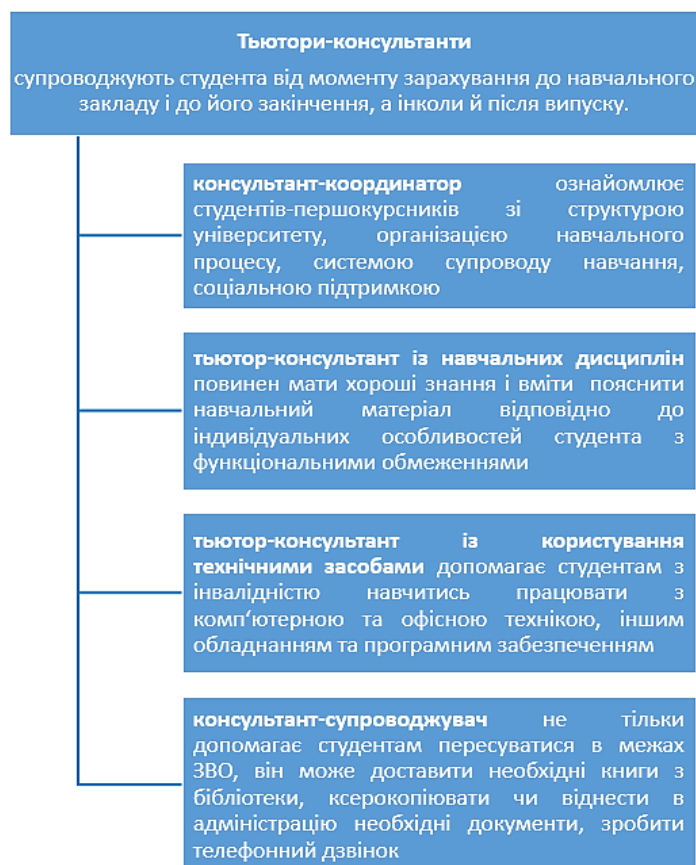

Рис. 2. Функції тьюторів за видами консультування

Послуги тьюторів-консультантів із навчальних дисциплін необхідні студентам, у яких виникають певні проблеми із засвоєнням навчального матеріалу. Такими тьюторами можуть призначатися студенти-одногрупники, або студенти старших курсів тієї ж спеціальності. До обов'язків тьютора-консультанта з користування технічними засобами входить надання допомоги з трансформування навчального матеріалу в альтернативну, адаптовану до особливих потреб, форму. Тьютор-консультант із користування технічними засобами має добре знатися на технічному обладнанні, таким тьютором може бути як штатний співробітник, так і студент-волонтер, можливо тієї ж нозології інвалідності, котрий вже опанував необхідні технічні засоби навчання та зможе успішно допомагати у вирішенні певних питань.

Послуги тьютора-записувача затребувані для студентів, яким із певних причин важко самостійно конспектувати лекційний матеріал (наприклад, із вадами слуху, зору, ДЦП). Таким тьюторам бажано призначати студента тієї ж групи, в якій навчається студент з інвалідністю. До обов'язків тьютора-записувача входить ретельне конспектування під час лекційних і практичних занять, а також тиражування навчального матеріалу. До тьютора-записувача висуваються дві основні вимоги: розбірливий почерк та акуратне ведення конспекту.

Для підготовки аудіо-записів навчального матеріалу та зачитування вголос текстової інформації за потребою незрячих і слабозорих студентів залучаються тьютори-начитувачі. Бажано, щоб аудіозаписи робили студенти гуманітарних спеціальностей із високим рівнем знання української мови, чіткою дикцією, м'яким і виразним голосом. Для зачитування текстів можна залучати студентів-одногрупників, які орієнтуються в навчальному матеріалі та можуть дохідливо пояснити незрозумілі або складні розділи навчального матеріалу.

Із метою полегшення спілкування студентів із вадами слуху з іншими людьми під час і поза навчальним процесом залучається тьютор-сурдоперекладач. Зокрема, вони допомагають у вирішенні питань із посадовими особами навчального закладу, під час організації та проведенні культурно-масових заходів, подорожей, благодійних акцій, а також інших моментів освітньої діяльності та соціального життя студентів. Тьютори-сурдоперекладачі, з числа волонтерів соціальної служби студентів, опановують сурдопереклад на спеціально організованих курсах, за допомогою фахівців управління соціальною адаптації та реабілітації. Бажано, щоб така група тьюторів готувалася з числа студентів факультету соціальних технологій, які зможуть широко використовувати досвід цієї роботи в подальшій професійній діяльності.

Ми погоджуємося з думкою Борохвіної Т. про висунення особливих вимог до професійної та особистісної підготовки фахівців для інклюзивної освіти (Борохвіна, 2018: 96). Адже супровід таких студентів вимагає від тьюторів, знання психологічних закономірностей, особливостей вікового й особистісного розвитку, навичок аналізу особливостей взаємодії і взаємовпливу людини з особливими потребами та соціального оточення, вміння реалізовувати різні способи педагогічної взаємодії між усіма суб'єктами освітнього середовища (зі студентами індивідуально та в групі, з батьками, педагогами, викладачами, співробітниками та керівництвом освітнього закладу тощо).

ОБГОВОРЕННЯ

У рамках проведеного дослідження необхідне також зауважити, що на жаль, проблема бар'єрності освітнього середовища навчального закладу ще далека від вирішення, студентам із вадами зору, хворим на дитячий церебральний параліч, візочникам і деяким іншим необхідна допомога тьютора-супроводжувача. Супроводжувач не лише допомагає студентам пересуватися в межах закладу вищої освіти, він може, наприклад, отримати підручники в бібліотеці, ксерокопіювати навчальні матеріали, віднести в адміністрацію необхідні документи, зробити телефонний дзвінок. Тьютором-супроводжувачем може працювати достатньою фізично сильна людина (для допомоги студенту або пересування візка), яка має навички соціальної роботи.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Упровадження тьюторського супроводу в закладах вищої освіти України необхідне в першу чергу студентам із особливими потребами, адже вони мають право на таку ж освіту, як і всі інші. Для того щоб побудувати ефективну систему тьюторського супроводу студентів з особливими потребами у закладі вищої освіти, передусім потрібно вирішити кадрове питання, проблему матеріального забезпечення – збільшити фінансування освіти, посилити матеріально-технічну базу, а також удосконалити методичне забезпечення. Вдала реалізація запланованого державою курсу змін повною мірою залежить від можливості системи освіти реформуватися в напрямках відкритості освітнього простору, залучення кожної особистості в освітній процес як суб'єкта освітньої діяльності, індивідуалізації освітнього процесу. Також важливим фактором являється розуміння цих людей самим суспільством. Потрібно пропагувати толерантне ставлення, шляхом залучення до цього питання засобів масової інформації, інтернет-ресурсів і лише тоді можливий позитивний результат запланованих урядом реформ.

Зважаючи на актуальність проблеми та необхідність її детального вивчення, у подальшому перспективи наукових розвідок убачаємо в аналізі зарубіжного досвіду тьюторського супроводу студентів з особливими потребами у закладах вищої освіти, а також в розгляді застосування інноваційних технологій у тьюторському супроводі.

Список використаних джерел

1. Борохвіна, Т.Г. Організація роботи та професійні обов'язки тьютора в умовах інклюзивної освіти *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Чернігів, 2018. № 155. С. 93–98.
2. Гарань, Н.С., Стрюкова, Ю.А. Инклюзивное образование в Украине *Инклюзивное образование: сборник статей по материалам II международного семинара по педагогике*. (26.10.2016, г. Санкт-Петербург). С. 18–22.
3. Жижко, О.А. Інноваційні педагогічні технології у підготовці тьюторів для роботи з дорослими в Мексиці й Венесуелі *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2014. № 1, С. 3–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_1_3 (Дата звернення 23.02.2019).
4. Іващенко, М.В. Формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2011, 20 с.
5. Літовка, О.П. Тьюторство як професійно-педагогічна позиція майбутнього вчителя *Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти: матеріали регіон. наук.- практ. конф.* Стаханов, 2013. С. 202–208.
6. Подпльота, С.В. Тьюторство: історія і сучасність *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Херсон, 2017. № 75, С. 65–69.
7. Семеновська, Л.А. Методичні аспекти реалізації тьюторського супроводу вивчення педагогічних дисциплін *Естетика і етика педагогічної дії*. Полтава, 2014. № 8, С. 121–133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepepd_2014_8_13 (Дата звернення 07.03.2019).
8. Сторожук, Н.А. Структурно-функціональний аналіз діяльності тьютора в системі організації та супроводу навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2013. № 44, С. 238–245.
9. Тараджук, Д.О. Професійна підготовка тьюторів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі як педагогічна проблема *Нова педагогічна думка*. Рівно, 2018. № 1, С. 87–89.
10. Чорна, В.В., Яковенко, І.О. Тьютор особистісного розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії *Проблеми гуманітарних наук*. Дрогобич, 2018. № 39, С. 142–152.

References

1. Borokhvina, T. H. (2018). Orhanizatsiia roboty ta profesiini oboviazky tiutora v umovakh inkluzivnoi osvity [Organizing work and the tutor's professional duties under conditions of inclusive education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Chernihiv – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University*, 155, 93–98 [in Ukrainian].
2. Garan, N. S., & Striukova, Iu. A. (2016). Inkluzivnoe obrazovanie v Ukraine [Inclusive education in Ukraine]. *Inkluzivnoe obrazovanie: sbornik statei po materialam II mezhdunarodnogo seminaru po pedagogike. (26.10.2016, g. Sankt-Peterburg) – Inclusive Education: Collection of Articles of the Materials of the 2nd International Seminar on Pedagogy (October 26, 2016)*. (pp. 18–22). Sankt-Peterburg [in Russian].
3. Zhyzhko, O. A. (2014). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii u pidhotovtsi tiutoriv dlia roboty z doroslymy v Meksytsi y Venesueli [Innovative pedagogical techniques in training tutors to work with adults in Mexico and Venezuela]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 1, 3–10. Sumy. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_1_3 [in Ukrainian].
4. Ivashchenko, M. V. (2011). Formuvannia hotovnosti studentiv vyshchychkh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv do diialnosti tiutora [Forming preparedness of students of higher pedagogical educational institutions to the tutor's activities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Litovka, O. P. (2013). Tiutorstvo yak profesiino-pedahohichna pozytsiia maibutnoho vchytelia [Tutoring as a professional-pedagogical position of future teachers]. *Suchasni pedahohichni tekhnologii pidhotovky maibutnikh uchyteliv v umovakh stupenevoi osvity: materialy rehion. nauk.- prakt. konf. – Modern Pedagogical Techniques for Training Future Teachers under Conditions of Step-by-Step Education: Materials of Regional Scientific-Practical Conference*, 202–208. Stakhanov [in Ukrainian].
6. Podplota, S. V. (2017). Tiutorstvo: istoriia i suchasnist [Tutoring: history and Modernity]. *Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnogo universytetu – Collection of Scientific Works of Kherson National University*, 75, 65–69. Kherson [in Ukrainian].
7. Semenovska, L. A. (2014). Metodichni aspekty realizatsii tiutorskoho suprovodu vyvchennia pedahohichnykh dysyplin [Methodical aspects of realizing tutorial support for learning pedagogical disciplines]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii – Aesthetics and ethics of pedagogical action*, 8, 121–133. Poltava. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eeepd_2014_8_13 [in Ukrainian].
8. Storozhuk, N. A. (2013). Strukturno-funktsionalnyi analiz diialnosti tiutora v systemi orhanizatsii ta suprovodu navchalno-vykhovnoho protsesu u vyshchomu navchalnomu zakladi [Structural-functional analysis of the tutor's activities in the system of organization and support of educational-upbringing process at the higher educational institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Collection of Scientific Works of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 44, 238–245. Kyiv [in Ukrainian].
9. Taradiuk, D. O. (2018). Profesiina pidhotovka tiutoriv do roboty v inkluzynnomu osvitnomu seredovyshchi yak pedahohichna problema [Tutor's professional training to work in an inclusive educational environment as a pedagogical problem]. *Nova pedahohichna dumka – New Pedagogical Thought*, 1, 87–89. Rivno [in Ukrainian].
10. Chorna, V. V., & Yakovenko, I. O. (2018). Tiutor osobystisnoho rozvytku dytyny z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v umovakh inkluzii [Tutor of personality development of the child with special educational needs under conditions of inclusiveness]. *Problemy humanitarnykh nauk – Problems of Humanitarian Sciences*, 39, 142–152. Drohobych [in Ukrainian].

TUTORIAL SUPPORT OF STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS AT INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

N. S. Garan

SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

Abstract.

The article analyses the concepts "tutor", "tutorial support". The analysis of contemporary studies as to determining the essence of the tutorial activity is made. The author considers that "tutorial support" means a kind of pedagogical activity concerning the individualization of education, which is aimed at identifying and developing the student's educational interests and motives, search for educational resources to create an individual educational programme. It is noted that the priority direction of reforming the educational system of Ukraine is the organization of education and upbringing of students with special needs at comprehensive educational institutions together with others, i. e. integrated education. It is determined that the key problem is to make it possible for each student to gain rich social experience and to be able to fully realize the educational needs, without reducing the overall educational level of others. The main functions of the tutors-consultors are discussed in detail in the study. It is especially emphasized that an effective indicator of the effectiveness of teaching students with special needs using an individual educational program with tutorial support is the effective social interaction of all the structural units of higher educational institutions and students, which will be expressed in their joint participation in different activities and also in mutual understanding and tolerant attitude to one another. The result of the article is the conclusion that the successful implementation of the state-planned course of changes depends entirely on the ability of the educational system to be reformed in the directions of openness of the educational space, involvement of each person in the educational process as a subject of educational activity, individualization of the educational process.

Formulation of the problem. Based on the analysis of the theoretical material the problem of the tutorial support of the students with special needs at the institution of higher education is investigated.

Materials and methods. The methods of studying scientific and pedagogical literature and theoretical analysis of information have been used when preparing the article.

Results. Summarizing the study, it can be noted that tutorial support helps to provide quality education for the students with special needs who study according to a general plan or an individual educational programme. With the tutor's participation, this programme is built in accordance with the educational opportunities, individual characteristics, the state of the student's somatic and neuro-mental health, taking into account the real possibilities of the educational environment of the institution of higher education. Regarding the fact that tutors deal with the problems of people with disabilities, they should be friendly, compassionate, familiar with the peculiarities of the functional limitations of students of different nosologies, and they must undergo special socio-psychological training. For the successful organization of tutors' work at an institution of higher education, the efforts of faculties, departments, offices of educational and upbringing work, as well as the student volunteer service should be combined.

Conclusions. In the course of the study, it is stated that the important indicator of the efficiency of learning the students with special needs at the institution of higher education according to the individual educational programme with the tutorial support is an effective social cooperation of all the structural subdivisions and students. This will be reflected in their joint participation in various activities, as well as in mutual understanding and tolerance towards each other.

Keywords: tutorial support, tutorial activity, tutor-consultor, student, institution of higher education.